

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ซึ่งสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะในการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7
2. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอนกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ปีการศึกษา 2556 รวมทั้งหมดจำนวน 1,812 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7, 2556 : 12)

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 318 คน ซึ่งคัดเลือกโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้สถานศึกษาเป็นชั้นในการแบ่งตามขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607 - 610)
2. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนจำนวนครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามครูผู้สอน โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert, 1976 : 247)

ตอนที่ 2 แบบวัดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert, 1976 : 247)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 เพื่อขอความร่วมมือในการทำวิจัย
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยส่งสถานศึกษา เพื่อขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม
3. กำหนดวันในการเก็บรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมด และผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเองซึ่งจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไป จำนวน 318 ฉบับ ได้รับกลับคืนมาจำนวน 318 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ภาวะผู้นำ ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 7 ในภาพรวม รายด้าน และรายข้อ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
2. วิเคราะห์ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยภาพรวม รายด้าน และรายข้อ ใช้สถิติเชิงพื้นฐานวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. หาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 รายข้ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับแรกคือ มีความเป็นกันเองและเข้าพบง่าย ปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนอย่างเสมอภาคและยุติธรรมชี้แจงให้เหตุผลในการมอบหมายงานต่าง ๆ ตามลำดับ

2. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับแรกคือ ด้านความสำเร็จของงาน ด้านการได้รับการยอมรับและด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านและรายข้อพบว่า

ด้านความสำเร็จของงาน โดยรวมและเป็นรายข้ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับแรกคือ ท่านพึงพอใจกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการสอน ท่านปฏิบัติงานสำเร็จตามเวลาที่กำหนด ท่านได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานตามความรู้ความสามารถ ส่วนความพึงพอใจในการปฏิบัติงานระดับต่ำสุดคือ ท่านได้ใช้ความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหาการปฏิบัติงาน

ด้านการได้รับการยอมรับ โดยรวมและเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับแรกคือ เพื่อนร่วมงานให้เกียรติและตระหนักถึงความสำคัญของท่าน ผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ขอความคิดเห็นในการจัดการเรียนการสอนของท่านและส่วนหนึ่งของชื่อเสียงของสถานศึกษามาจากการจัดการเรียนการสอนของท่าน ส่วนความพึงพอใจในการปฏิบัติงานระดับต่ำสุดคือ ผู้บังคับบัญชาให้การยอมรับในการปฏิบัติงานด้านการจัดการเรียนการสอนของท่าน

ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่ง โดยรวมและเป็นรายข้ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับแรกคือ ท่านมีโอกาสเพิ่มพูนประสบการณ์และทักษะในการปฏิบัติงานอยู่เสมอ ท่านได้รับโอกาสเพิ่มความรับผิดชอบในตำแหน่งงานที่ท่านทำในปัจจุบันและมีความก้าวหน้าในตำแหน่งงานมากขึ้นเรื่อย ๆ และหน่วยงานของท่านเปิดโอกาสให้ท่านได้รับการศึกษาในระดับ

ที่สูงขึ้น ส่วนความพึงพอใจในการปฏิบัติงานระดับต่ำสุดคือ ท่านได้รับโอกาสในการเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการ

ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติโดยรวมและเป็นรายชื่อ อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับแรกคือ การจัดการเรียนการสอนทำให้ท่านได้รับประสบการณ์มากขึ้น ขั้นตอนในการปฏิบัติงานในปัจจุบันเป็นระบบสะดวก ต่อการดำเนินการ และกิจกรรมการเรียนการสอนมีความน่าสนใจ และได้ใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ ส่วนความพึงพอใจในการปฏิบัติงานระดับต่ำสุดคือ ท่านมีเสรีภาพและโอกาสในการใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อย่างเต็มความสามารถ

ด้านเงินเดือนหรือผลประโยชน์เกี่ยวกับคุณโดยรวมและเป็นรายชื่ออยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับแรกคือ เงินเดือนที่ได้รับเหมาะสมกับค่าใช้จ่ายในสวัสดิการ ด้านการรักษาพยาบาลมีความเหมาะสม และค่าตอบแทนอื่น ๆ ในการปฏิบัติงานนอกเหนือจากเงินเดือนที่ได้รับปกติมีความเหมาะสม ส่วนความพึงพอใจในการปฏิบัติงานระดับต่ำสุดคือ สวัสดิการด้านการศึกษาของบุตร มีความเหมาะสม

ด้านสภาพการทำงาน โดยรวมและเป็นรายชื่อ อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย 3 อันดับแรกคือ ระบบการสื่อสารและการประสานงานในโรงเรียนเป็นไปอย่างเหมาะสม บรรยากาศ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนและอาคารสถานที่ ในสถานศึกษาของท่านเหมาะสมแก่การจัดการเรียนการสอน ส่วนพึงพอใจในการปฏิบัติงานระดับต่ำสุดคือ สถานศึกษามี วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการสอน และสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน

3. การหาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 พบว่า ภาวะผู้นำ ของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 7 โดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 มีประเด็นสำคัญที่สมควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 โดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะในยุคปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคของการปฏิรูปการศึกษาผู้บริหารมุ่งบริหารงานที่เน้นการมีส่วนร่วม ซึ่งต้องมีทั้งความสัมพันธ์ในองค์กรและการเกิดงานที่มีคุณภาพ สองส่วนนี้เป็นส่วนสำคัญที่จะนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ (ประชุม โปธิกุล, 2551. ออนไลน์) ดังนั้นผู้บริหารที่มีภาวะของความเป็นผู้นำเช่นมีความเป็นกันเองและเข้าพบง่าย ปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชาทุกคนอย่างเสมอภาค และชี้แจงให้เหตุผลในการมอบหมายงานต่าง ๆ จะส่งผลให้บุคลากรในสถานศึกษา มีความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ ฌ็อง-ฌัก แอชฟอร์ด (2551 : 122) ที่ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำว่าเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้อิทธิพลในการชักจูงหรือโน้มน้าวให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาดำเนินงานให้บรรลุผลตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยเป็นตัวอย่างในด้านพฤติกรรมให้กับคณะครูและกำหนดพฤติกรรมของบุคลากรสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำในการทำงานส่งผลให้บุคลากรในสถานศึกษา มีความสามัคคีและร่วมมือร่วมใจในการทำงาน ทำให้ผลการดำเนินงานของสถานศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ มณีกาญจน์ รัตนธรรม (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตอำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตอำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ด้านความสำเร็จของงานโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะครูผู้สอนได้รับการอบรม พัฒนาในด้านต่าง ๆ รวมถึงสภาพปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เข้ามามีบทบาทสำคัญส่งผลให้ครูมีวิสัยทัศน์ที่กว้างขึ้น ส่งผลต่อการปฏิบัติงานและเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น (วิโรจน์ สารรัตน์, 2545 : 29) สอดคล้องกับทฤษฎีของ เฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg, 1959 : 113 - 115) ที่เชื่อว่าคนมีความสัมพันธ์กับงาน และทัศนคติของคนที่มีต่องานจะมีผลโดยตรงต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของงาน โดยปัจจัยที่ก่อให้เกิดความพอใจในงานสูงได้แก่ ลักษณะของงาน ความสำเร็จของงาน โอกาสได้เลื่อนตำแหน่ง โอกาสได้ก้าวหน้า และได้รับการยอมรับ จึงเรียกปัจจัยกลุ่มนี้ว่า ปัจจัยจูงใจ ส่วนปัจจัยที่อาจทำให้เกิดความไม่พึงพอใจ ไม่ไ้ทำงาน แต่เป็นเงื่อนไขแวดล้อมภายนอกของงาน เช่น การบังคับบัญชา ค่าจ้างหรือค่าตอบแทน นโยบายบริษัท เงื่อนไขการทำงาน ความสัมพันธ์กับผู้อื่น และความปลอดภัย เป็นต้น ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ถ้าได้รับการตอบสนอง ก็จะช่วยป้องกันปฏิกิริยาทางลบ

จากผู้ได้บังคับบัญชา เรียกปัจจัยเหล่านี้ว่าปัจจัยสุখনามัยหรือปัจจัยเพื่อการคงอยู่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกษม คำศรี (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรีพบว่า ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมากและสูงตามลำดับโดยรวมและรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำมาก ความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของครูจะอยู่ในระดับมากด้วย ทั้งนี้เพราะผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ เป็นคุณลักษณะของผู้บริหารที่นำพาองค์กรสู่ความสำเร็จอย่างแท้จริงเพราะผู้บริหารยุคใหม่ในลักษณะนี้จะเป็นผู้ทันต่อเหตุการณ์ ทำงานเชิงรุก รวดเร็วน่าเชื่อถือ และมีความเที่ยงตรง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักการวางแผนและกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา มีความรู้และทักษะในการบริหารจัดการ รวมถึงมีจิตใจกว้างขวาง เสียสละเวลาหรือทุนทรัพย์ส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (ภารดี อนันต์นาวิ. 2551 : 77 - 78) สอดคล้องกับงานวิจัยของเทพีฟ (Taff. 1998 : 4286A) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทพฤติกรรมของผู้บริหารและความสำเร็จของสถานศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู การสร้างคุณภาพชีวิตการทำงาน เป็นสิ่งที่จำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งคุณภาพชีวิตการทำงานในลักษณะของความพึงพอใจในการทำงานนั้นจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานและยังเป็นสิ่งจูงใจให้เกิดความต้องการทำงาน ซึ่งนำไปสู่ประสิทธิผลบรรลุเป้าหมายขององค์กร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีศักดิ์ กวณะปานิก (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม การบริหารของผู้บริหารกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู - อาจารย์ วิทยาลัยเทคนิค สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 1 - 6 ในช่วงปฏิรูปการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบว่า พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารกับขวัญในการปฏิบัติงานของครู- อาจารย์ วิทยาลัยเทคนิค มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีรดา สืบวงษ์ชัย (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษาเขต 7 มีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำโดยกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด มีวิธีการคัดเลือกบุคคลให้เหมาะสมกับงาน และปฏิบัติงาน โดยมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าจะส่งผลให้การบริหารไม่ประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารจึงต้องระมัดระวัง และหลีกเลี่ยงความเข้มงวด และการตำหนิ แต่ไม่ละเลยจนกระทั่งการบริหารงานในองค์กรล้มเหลว
2. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูผู้สอนด้านความก้าวหน้าในตำแหน่ง ผู้บริหารควรมีบทบาทสำคัญที่จะส่งเสริมให้ครูได้รับความก้าวหน้าโดยการส่งเสริมให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ส่งเสริมการอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ทักษะในการปฏิบัติงานและผู้บริหารควรให้โอกาสในการเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการของครูผู้สอนเพื่อส่งเสริมให้เกิดความก้าวหน้าสู่การประเมินวิทยฐานะที่สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำในทฤษฎีต่าง ๆ กับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เพื่อนำผลไปปรับปรุงการบริหารงานในสถานศึกษา
2. ควรศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อนำไปปรับปรุงการบริหารการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน
3. ควรศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของครูผู้สอนในสถานศึกษาเพื่อนำผลไปปรับปรุงการบริหารการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัจจุบัน